

A bírálóbizottság értékelése

Láng Benedek a kora újkori titkosírás magyarországi történetét kutatva kötötte össze eddig nem ismert mélységben a titkosírás-kutatást a titokkutatással. Munkája során az eddig ismert forráskiadások feldolgozása mellett jelentősebb levéltári forrásanyagot is feldolgozott.

A szerző elsőként foglalja össze a magyar titkosírástörténet-kutatás rövid historiográfiáját, a korai, 19. századi kutatóktól napjaink matematikai-irodalomtörténeti vizsgálataiig. E historiográfiai áttekintés is jelzi, hogy jelen értekezés – néhány részletkérdést leszámítva – az első nagyobb összefoglaló munka a maga területén.

Gondosan vizsgálja a rejtjelezés munkamódszerét, a rejtjel-kulcsok cseréjétől azok használatáig, feltárva a magyarországi gyakorlat sokszor egyszerűsítő jellegét. Nem mutatható ki a kora újkori magyarországi és erdélyi titkosírás esetében lineáris fejlődés, a 18. század elején elért magasabb színvonal közvetlen francia hatásnak tudható be. A politikatörténet, különösen az erdélyi diplomáciatörténeti források szélesebb körű bevonása azonban nemcsak pontosíthatta volna a rejtjelezés hivataltörténeti vonatkozásait, hanem további releváns kérdéseket is felvethetett volna, valamint a szerző egyes tárgyi tévedéseit is kiküszöbölhette volna.

Láng Benedek azonban nem szorítkozik, nem is szorítkozhatott kizárólag a magyarországi titkosírás történetének vizsgálatára, hanem azt széles európai kontextusba ágyazva elemzi. Kutatása során kimutatta, hogy a korszak nyugat-európai titkosírás-elméleti könyvei nem hatottak a titkosírás hazai gyakorlatára. Vizsgálata ugyancsak kizárta az oszmán diplomácia rejtjelezési gyakorlatának hatását. Megállapítja, hogy a magyarországi rejtjelezésre a diplomáciai titkosítás hatott, annak egyszerűbb formájában.

Az értekezés egyik legfőbb eredménye a titkosírás használatának társadalomtörténeti vizsgálata, és a titkosítás tipológiája. A kutatás megállapította, hogy a titkosírás hagyományosan ismert terein (diplomácia, politika) túl számos helyzetben használták fel a rejtjelezést: magánélet, szerelmi viszony, vallás, alkímia, stb. A titkosítás módja azonban az adott körülményeknek megfelelően volt bonyolult. További vizsgálat tárgya lehetne ugyanakkor az esetleges grammatikai titkosírás és a képversek. A máig megfejtetlen Rohonci-kódex, amellyel Láng Benedek külön kötetben foglalkozott, itt csak röviden, összefoglalóan jelenik meg a magyarországi titkosírás történetének keretébe ágyazva.